

فلسفہ «داستانِ» داستان

احمد شاکری

www.ketab.ir

فلسفه «داستان» داستان

احمد شاکری
عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی
ناشر: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

چاپ اول: ۳۹۸

شماره پان: ۵۰ نسخه

قیمت: ۹۸۰۰ تومان

طراح جلد: سید ایمان مرادپور نجفی

لیتوگرافی، چاپ و صفحه‌بندی: چاپخانه ادیب فقه جواهری

سرشناسه: احمد شاکری، ۱۳۵۳
عنوان و نام پدیدآور: فلسفه «داستان» / احمد شاکری.

مشخصات نشر: تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۸۱۶ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۸-۴۴۶-۱

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا.

یادداشت: کتابنامه. یادداشت: نمایه.

موضوع: داستان‌های جنگی فارسی - تاریخ و نقد

موضوع: War Stories, Persian--History and criticism

موضوع: جنگ و ادبیات - ایران - تاریخ و نقد

موضوع: War and Literature-- Iran --History and criticism

موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ - داستان - تاریخ و نقد

موضوع: Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Fiction -- History and criticism

موضوع: داستان‌های فارسی - قرن ۱۴ - تاریخ و نقد

موضوع: Persian fiction -- 20th century -- History and criticism

موضوع: فلسفه مضاف.

موضوع: *Genitive philosophy

شناسه افزوده: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ ش ۲/ج ۹ / ۳۵۳۳ PIR

رده‌بندی دیوبی: ۸۲۵۸/۸۴۰

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۴۰۳۱۳

دفتر مرکزی: تهران، خیابان شهیدیهشتی، تقاطع بزرگراه

شهید مدرس، پلاک ۵۶، تلفن: ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

فروشگاه کتاب اندیشه: تهران: خیابان انقلاب، روبروی

درب اصلی دانشگاه تهران، پلاک ۱۳۲۸، تلفن: ۶۶۱۷۵۶۷

www.poiict.ir

همه حقوق محفوظ است

فهرست

۱۷	پیشگفتار
۲۱	مقدمه
۲۱	جایگاه این موضوع در اندیشه رفتی ادبیات داستانی انقلاب اسلامی
۲۳	حیطهٔ سؤالات پژوهش
۲۵	مسئلهٔ اثر پژوهش
۲۶	پیشینهٔ پژوهش
۲۸	سطح پژوهش
۲۸	ساختار و چیدمان پژوهش
۳۰	نتایج و یافته‌های پژوهش
۳۰	گسترهٔ دستاوردهای مترتب بر پژوهش
۳۱	فصل اول: مبانی و مبادی تعریف و یافت شخصیت
۳۱	جایگاه شخصیت و پرسش از چیستی داستان
۳۴	جایگاه شخصیت و روش‌های تعریف
۴۴	جایگاه شخصیت و روش‌شناسی علمی منابع نظری
۴۵	بررسی نحوهٔ ترتیب‌بندی مبحث شخصیت در منابع نظری
۴۶	جدول مقایسه‌ای فهرست برخی منابع نظری
۴۹	اهمیت شخصیت
۵۳	روش‌شناسی فورستر
۵۴	بدهت یا شهرت «داستان»

- ۵۶..... سه فرض اساسی در روش فورستر (موضوع، مخاطب، جهت)
- ۵۸..... مخاطب عام و امکان و چیستی درک او از «داستان»
- ۶۰..... دستگاه معرفتی مخاطب محور.....
- ۶۲..... پرسش از «داستان»، «شخصیت» و «طرح»
- ۶۸..... انحصار و اولویت پرسش‌های اصیل رمان
- ۷۵..... شخصیت، به‌عنوان جنبه‌ای از «داستان»
- ۷۶..... تبادر ذهنی یا کاربرد روایی؟
- ۷۸..... مفهوم پرسش از «کار» رمان
- ۷۹..... سب «کار رمان» و «علت غایی» آن
- ۸۱..... نسبت «کار رمان» و «کاربرد رمان»
- ۸۵..... رهیافت کاربرد رمانی داستان جهت شناخت ماهوی آن
- ۹۳..... **فصل دوم: روش ناسم تقصیر**
- ۹۳..... پیش‌فرض‌ها و سبب روش تقصیر
- ۹۸..... پرسش‌های ناظر بر کار است روش تقصیر
- ۹۸..... پرسش بنیادین «تقصیر» از نظر سبب و کاربردی
- ۱۰۱..... بایسته‌های معرفتی روش تقصیر در آشنایی و تحلیل داستان
- ۱۰۶..... مقاصد کاریست روش تقصیر در فهم و علت شخصیت
- ۱۰۹..... برگشت‌ناپذیری محذوفات
- ۱۱۱..... بررسی مفاد ساختاری روش تقصیر در مرحله دوم
- ۱۱۲..... «بعداً چه خواهد شد؟»
- ۱۱۶..... تقسیمات شخصیت و روش‌شناسی تقصیر
- ۱۱۸..... انعکاس انواع شخصیت در مراحل تقصیر
- ۱۲۱..... تحقیق در پنج اصطلاح کلیدی در تقسیمات روایت داستانی (عنصر، جزء، رکن، جنبه) از آن
- ۱۲۵..... «عنصر» (Ingredient) (Elements)
- ۱۲۶..... خصوصیات «عنصر»
- ۱۳۰..... «رکن» (Column)
- ۱۳۰..... خصوصیات «رکن»
- ۱۳۲..... «جنبه» (Aspect)

- ۱۳۳..... خصوصیات «جنبه»
- ۱۳۳..... «ابزار» (Tool)
- ۱۳۵..... خصوصیات «ابزار»
- ۱۳۵..... «جزء» (Appurtenance, Clause, Component)
- ۱۳۷..... خصوصیات «جزء»
- ۱۳۹..... روش تقصیر
- ۱۴۶..... نظار، عنصر مقوم «داستان»
- ۱۴۸..... رایننا تقصیر و تشریح
- ۱۵۱..... نیل هرم روایت
- ۱۵۲..... رجوه مثیلی
- ۱۵۳..... جایگ «شخصیت» هجانبه در هرم روایت
- ۱۵۷..... مراحل تقصیر
- ۱۶۰..... شبهة عدم امکان عدم «رنگ» بر «داستان» در تقصیر
- ۱۶۵..... مرحله نخست: پیرنگ (طرح)
- ۱۷۰..... بررسی کاربست مرحله نخست روش قص
- ۱۷۰..... عناصر و ابزارهای محذوف و مود... در مرحله اول تقصیر
- ۱۷۷..... دسته نخست: توجه به مؤلفه‌های محذوف رویکرد سلبی
- ۱۷۷..... زمان روایت
- ۱۸۳..... راوی درونی
- ۱۸۳..... راوی بیرونی
- ۱۸۵..... زاویه دید
- ۱۸۹..... دسته دوم: مؤلفه‌های رویکردی ایجابی
- ۱۹۴..... آغاز و پایان
- ۱۹۷..... حس برانگیزی
- ۲۰۰..... حس برانگیزی در داستان
- ۲۰۳..... وجوه چهارگانه تخیل
- ۲۰۹..... تفسیر شخصیت از منظر پیرنگ به عنوان اولین مرحله تقصیر
- ۲۱۴..... مرحله دوم: «داستان»

- ۲۱۴..... پنج‌گانه متعلقات تعریف
۱. روایت (مفهومی عام مشتمل بر کلیت هنرهای روایی اعم از مکتوب و...)
- ۲۱۹..... (Narrative)
- ۲۲۰..... سیما داد (فرهنگ اصطلاحات ادبی)
- ۲۲۱..... فاطمه مدرسی (فرهنگ توصیفی نقد و نظریه‌های ادبی)
- ۲۲۲..... ادبیات داستانی (مفهومی عام دربرگیرنده کلیت هنرهای روایی کلامی مخیل)...
- ۲۲۳..... جمال میرصادقی (ادبیات داستانی؛ قصه، رمانس، داستان کوتاه، رمان)
- ۲۲۴..... کاستی‌های تقسیم‌بندی میرصادقی
- ۲۲۴..... فاطمه مدرسی (فرهنگ توصیفی نقد و نظریه‌های ادبی)
- ۲۲۷..... فریا طاهری (عناصر داستان)
- ۲۲۸..... سیما داد (فرهنگ اصطلاحات ادبی)
- ۲۲۹..... مه‌مود الکی (داستان)
۳. قصه (مفهوم خاص دربرگیرنده کلیت هنرهای روایی کلامی مخیل کهن).....
- ۲۳۳..... جمال میرصادقی (داستان داستانی)
- ۲۳۵..... مهدی حجویانی (قصه چیست)
- ۲۳۶..... محمدرضا سرشار (الفبای قصه‌نویسی، ج ۲)
- ۲۳۸..... ابراهیم یونسی (هنر داستان‌نویسی)
- ۲۳۸..... سیما داد (فرهنگ اصطلاحات ادبی)
- ۲۳۹..... فاطمه مدرسی (فرهنگ توصیفی نقد و سرّیه ادبی)
- ۲۴۰..... نتیجه‌گیری
۴. داستان (مفهومی عام دربرگیرنده کلیت ادبیات داستانی نوین (مان، داستان کوتاه، داستان بلند و...))
- ۲۴۱.....
- ۲۴۲..... جمال میرصادقی (ادبیات داستانی)
۵. قصه داستان (مفهومی عام که به جنبه خاص روایتگری در هر اثر روایی اشاره دارد)
- ۲۴۴.....
- ۲۴۴..... وحدت قسم با مقسم
- ۲۴۶..... تفکیک سه مفهوم بنیادین
- ۲۴۸..... دیدگاه ارسطو

- دیدگاه ادوارد مورگان فورستر ۲۵۰
- نگاه کارکردی در تعیین ماهیت «قصه داستان» ۲۵۴
- جایگاه انتظار در تعریف «قصه داستان» ۲۵۴
- دیدگاه میرصادقی ۲۵۴
- دیدگاه محمدرضا سرشار ۲۵۷
- مسئله‌شناسی اشتراک لفظی ۲۵۸
- نسبت مفهومی ریشه لغوی «قصص» یا کارکرد «قصه داستان» ۲۶۰
- مفاهیم پنج‌گانه «قصص» ۲۶۲
- تطبیق معنای لغوی «قصص» بر خصوصیات «قصه داستان» ۲۶۴
- حقیق (حقیقی) بر «انتظار» ۲۶۷
- تحقیق بر ۲۶۹
- فصل سوم: داستان** ۲۷۳
- تعریف «داستان» ۲۷۳
- امکان تعریف اختصاصی از «داستان» ۲۷۵
- «داستان» از منظر روایت‌شناسی ۲۷۹
- جایگاه عناصر کلیدی «قصه داستان» در تعریف «روایت» ۲۸۳
- بررسی چهار مفهوم کلیدی در تعریف «داستان» ۲۸۳
- نقل (Narrative) ۲۸۳
- ارکان هفت‌گانه «نقل» ۲۸۴
- معنای لغوی «نقل» ۲۸۴
- کارکرد اصطلاحی «نقل» در تعاریف «روایت» ۲۸۷
- نقل در معنای «تلخیص» ۲۹۱
- اصول سه‌گانه حاکم بر «نقل» ۲۹۳
۱. جابه‌جایی ۲۹۳
۲. ثبات موضوعی ۲۹۵
۳. تجافی ۲۹۵
- جهان داستانی نفس‌الامری «گفتمان» ۲۹۶
- منقول عنه ۲۹۶

- ۲۹۸ منقول
- ۳۰۰ مراتب جهان نفس الامر در سطوح سه‌گانه روایت داستانی
- ۳۰۲ حقیقت «نقل» در «روایت داستانی»
- ۳۰۷ حقیقت نقل در فرایند خوانشی اثر (کار داستان)
- ۳۰۸ حرکت از متن به سمت جهان داستانی ذهنی خواننده (سیر از خود به خود)
- ۳۱۱ خصوصیت تشریف
- ۳۱۶ جمع‌بندی
- ۳۱۷ متعلق نقل
- ۳۱۷ وقایع (Events)
- ۳۱۸ اصطلاحات اساسی «وقایع»
- ۳۲۱ مراتب «واقع» و «گفتمان» و «داستان»
- ۳۲۸ «داستان»، «خاستگاه» و «واقع»
- ۳۲۹ فرایند کشف «واقع» از «گفتمان»
- ۳۳۵ «ماهیت واحد کمین داستانی»
- ۳۳۹ ملازمات «واقع»
- ۳۳۹ ۱. تقارن «واقع» و «امر جزئی»
- ۳۴۲ ۲. تقارن «واقع» و «حرکت» در روایت
- ۳۴۴ مراتب حرکت در «داستان»
- ۳۴۹ «داستان» و ساختمان دراماتیک
- ۳۵۲ موضوع در «روایت داستانی»
- ۳۵۶ تلازم «واقع» با «کنش» شخصیت
- ۳۶۲ ترکیب و ترکیب «واقع» در «داستان»
- ۳۶۳ نسبت اجزای داستان با ارکان و عناصر آن
- ۳۶۴ کلیت ناهمگون
- ۳۶۶ هدف‌مندی اجزا در ضمن کل
- ۳۶۸ نقش هدف شخصیت در تعدد وقایع داستان
- ۳۷۶ عدم تلازم میان اهمیت هدف و تعدد وقایع
- ۳۷۸ نقش کارکردی هدف در تعیین وقایع داستان

۳۸۱	صحت تقسیم
۳۸۲	صحت تلخیص
۳۸۵	روش‌شناسی تحلیل تفاوت اجزای داستان
۳۸۸	تحلیل مقایسه‌ای اجزای داستان
۳۹۰	منظرگاه معرفتی روش نخست
۳۹۲	بررسی سنجه‌های وجودی
۳۹۲	ترتیب
۳۹۲	زمان» به‌عنوان امر مقوم مراتب وجود
۳۹۴	تقدم علیت بر زمان مندی در نفس‌الامر داستان
۳۹۷	تحلیل زیبایی‌شناختی رمانی اجزای داستان
۴۰۳	نقش‌های زمانی تعدد مسبب وقایع در داستان
۴۰۷	وقایع داستان از منظر زمان قوعی (گاه‌شمارانه) و زمان روایی
۴۰۹	ترتیب و ترتب
۴۱۳	مصدر ترتیب، حرکت یا زمان
۴۲۰	ترتیب در عالم نفس‌الامر و نفس (داستان)
۴۲۳	ترتیب در تجربه تجریدی نفس‌الامر
۴۲۵	طول روایی
۴۳۱	طول روایی و نمایش زمان تجریدی در نفس‌الامر
۴۳۸	نفس‌الامر شخصیت
۴۳۹	نفس‌الامر راوی
۴۴۳	نفس‌الامر خواننده
۴۴۳	زمان تجریدی و واقعی و اقسام مُدرک‌ها
۴۴۶	نمودار تجربه خواننده از زمان
۴۵۰	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۴۵۵	بررسی مقایسه‌ای طول وقوعی و طول روایی در «نامه سفید»
۴۶۹	طول وقوعی و روایی در سطح داستان
۴۷۳	طول روایی داستان در فرایند آفرینش
۴۷۴	طول روایی داستان در فرایند خوانش

- دوره وقوع ۴۷۷
- توالی محتمل، توالی ضروری ۴۸۰
- نسبت و مناسبت حرکت در «نقل» و حرکت در «نفس الامر» داستان ۴۸۵
- ارکان حرکت در «داستان» ۴۹۳
- بحثی در لاشرطیت «داستان» نسبت به روابط علی ۴۹۹
- متعلق غایت و جهت ۵۰۴
- جهت حرکت (ما الیه الحركة) ۵۰۷
- غایت حرکت، غایت متحرک ۵۱۰
- نسبت «وحدت کنش» و «وحدت جهت» در داستان ۵۲۲
- جهت در کنش ۵۲۳
- موضوع حرکت (متحرک) ۵۲۴
- حدو اثباتگر «داستان» بر موضوع انسانی ۵۳۵
- «موضوع» در داستان و واحد کمینه آن ۵۳۸
- سبب حرکت (حرکت) ۵۴۶
- سبب نخستین در «داستان» ۵۵۵
- علت محدثه و علل مبقیه حرکت ۵۵۷
- سبب حرکت؛ امر بیرونی یا درونی ۵۶۰
- حدود تعین یافتگی «شخص» در حرکت واحد کمینه «داستان» ۵۶۰
- اصول موضوعه تعین یافتگی شخصیت ۵۶۱
- تعین موضوع یا محصول متعین ۵۶۳
- تعین یافتگی یا تفرّد شخصیت ۵۶۸
- معنای لغوی و اصطلاحی تعین ۵۷۰
- اهم مباحث تعین یافتگی شخصیت در سطح داستان ۵۷۲
- شخصیت، موضوع متعین روایت داستانی ۵۷۵
- معرفت به وجه شخصیت در «داستان» ۵۹۱
- محاکات از نفس الامر ۶۰۰
- انتظار بر انگیزی ۶۱۴
- گونه‌شناسی انتظار در «داستان» ۶۱۹

- اهمیت داستان از منظر فطرت ۶۲۱
- داستان، به مثابه امر تنزیه‌گر ۶۲۵
- اهمیت داستان در ایجاد انتظار ۶۳۰
- جایگاه فطرت در نظریه ارتباط روایی ۶۳۱
- جایگاه و کارکرد تعیین‌یافتگی شخصیت در جهان‌بینی الاهی ۶۴۴
- مفهوم «لابشرط قسمی» و «لابشرط مقسمی» در شخصیت ۶۵۲
- بررسی معنای لغوی «شخصیت» ۶۶۶
- عنطق تکون انقسام شخصیت به‌عنوان لابشرط قسمی ۶۶۷
- حیثیت آلی و استقلالی شخصیت ۶۷۰
- مبانی تقسیم شخصیت از حیث استقلالی ۶۷۳
- شخصیت استقلالی در عالم فرامتن ۶۷۴
- شخصیت استقلالی در عالم متن ۶۷۸
- شخصیت استقلالی در عالم فرومتن ۶۸۰
- سطوح روایت و ساحات فروتن، متن و فرومتن ۶۸۱
- درختواره تنوع سطوح استقلالی براساس ساحات روایی ۶۸۳
- نسبت تقسیمات فرامتنی، قسمی و فرومتنی ۶۸۴
- معايير فرامتن ۶۹۰
- تقسیم شخصیت براساس خصوصیات نفس‌آلی ۶۹۲
- معايير عالم «متن» ۶۹۸
- درختواره تقسیم‌بندی ثنائی شخصیت در عالم متن (بر اساس «حرکت») ۷۰۰
- درختواره تقسیم‌بندی شخصیت در عالم متن و محوریت مسأله تحقیق حاضر ۷۰۰
- تقسیم شخصیت استقلالی در ساحت «متن» به‌عنوان «موضوع» ساحات ۷۰۱
- خصوصیات جایگاه موضوعی شخصیت ۷۰۳
- تقسیمات شخصیت استقلالی در «متن» به‌عنوان «موضوع» «داستان» ۷۰۴
- تقسیمات موضوعی در نظریه کارکرد «داستان» در محاکات از نفس‌الامر ۷۱۰
- تقسیم شخصیت استقلالی در ساحت «متن» براساس «نقش» ساختاری ۷۱۴
- نسبت و مناسبت شخصیت و داستان ۷۱۵
- مراتب وابستگی شخصیت در جایگاه «نقش» و «محصول» و مابازای ۷۱۵
- ساختاری آن در «داستان» ۷۲۰

- ۷۲۹..... وابستگی ساختاری میان شخصیت در جایگاه نقش و داستان
- ۷۳۰..... وابستگی ساختاری میان شخصیت در جایگاه محصول و داستان
- ۷۳۱..... تقسیم شخصیت استقلالی در متن به‌عنوان «نقش» در جنبه «داستان»
- ۷۳۳..... جایگاه شخصیت به‌عنوان نقش کنشگر در «آغاز» داستان
- ۷۳۵..... جایگاه شخصیت به‌عنوان نقش کنشگر در «پایان» داستان
- ۷۳۷..... «نقش‌های» شخصیت در مقابل «نقش» شخصیت
- ۷۴۰..... تقسیم شخصیت استقلالی در ساحت «متن» به‌عنوان «محصول» ساختار
- ۷۴۱..... منطبق تقسیم شخصیت به‌عنوان محصول مراتب و سطوح روایی
- ۷۴۳..... اشتراکات تقسیم‌بندی‌های شخصیت در سطح گفتمان و داستان
- ۷۴۴..... شخصیت به‌عنوان محصول ایده اولیه
- ۷۴۹..... شخصیت به‌عنوان محصول داستان
- ۷۵۰..... تحلیل انتظاری کیزی به‌عنوان کارکرد شخصیت در سطح داستان
- ۷۵۲..... تحلیل سکانس‌ها در سکانس‌ها به‌عنوان کارکرد شخصیت داستان
- ۷۵۵..... تحلیل وجه و سعی در مقابل وجه امکانی به‌عنوان مقوم شخصیت داستان
- ۷۵۷..... تحلیل ترتیب زمانی به‌عنوان مقوم شخصیت داستان
- ۷۵۸..... تحلیل ترتیب علی به‌عنوان مقوم شخصیت داستان
- ۷۵۹..... شخصیت به‌عنوان محصول گفتمان
- ۷۶۱..... معاییر تقسیم شخصیت در عالم فرومتن (تقسیم سخنان به خصوصیات خوانشی)
- ۷۶۲..... معاییر تقسیم شخصیت از حیث آلی
- ۷۶۷..... فهرست خصایص «داستان داستان»
- ۷۷۵..... کتابنامه
- ۷۸۹..... نمایه اعلام
- ۸۰۱..... نمایه موضوعی

پیشگفتار

در پرتو پیروزی انقلاب عظیم اسلامی ایران، بار دیگر دین، به‌ویژه تعالیم متعالی و مترقی اسلام، بعنوان معارف رهایی‌بخش، در عرصهٔ حیات انسان معاصر ظاهر گردید. تجدید این بدیدهٔ رسوبی، سبب بیداری و خودباوری ملت‌های مسلمان شد، و از دیگر سو موجب پایان‌شدن سست‌پایگی مسلک‌ها و مکاتب بشرساخته و نظام‌های سست بر آنها در میان دیگر ملل گشت.

بایستگی بسط تحقیق و مطالعهٔ این مسجّم، نظریه‌پردازی و نوآوری در زمینهٔ مبانی معارف دینی و نظامات اجتماعی مبتنی بر آن، و ضرورت پرداخت عالمانه و روزآمد به «حوادث واقعهٔ فکری»، به‌فراختر شرایط کنونی و درخور این رستخیز رهایی‌بخش، و نیز لزوم آسیب‌شناسی فکری، دفاع درست و دقیق از دین و زدودن پیرایه‌های موهوم و موهون از ساحهٔ تفسیری آزاد و صیانت از هویت فرهنگی و سلامت فکری اقشار تحصیل‌کرده و نسل جوان کشور، تأسیس نهاد علمی - پژوهشی ممحص و کارآمدی را فرض می‌نماید. به‌انضمام ضرورت‌های پیشگفته، حسب‌الامر رهبر فرهیختهٔ انقلاب اسلامی آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و با تلاش و تدبیر آیت‌الله علی‌اکبر رشاد «پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی» به‌عنوان نهادی علمی - فکری، دانشگاهی - حوزوی، در سال ۱۳۷۳ تأسیس شد.

پژوهشگاه دارای شخصیت حقوقی، مستقل و در حکم نهاد عمومی و غیردولتی است که اکنون در قالب چهار پژوهشکدهٔ «حکمت و دین‌پژوهی»، «نظام‌های

اسلامی»، «فرهنگ و مطالعات اجتماعی»، «دانشنامه‌نگاری دینی» و چند مؤسسه وابسته، برای تحقق اهداف مذکور در اساسنامه مصوب خود، فعالیت می‌کند.

«پژوهشکده فرهنگ و مطالعات اجتماعی» که متشکل از پنج گروه «فرهنگ‌پژوهی»، «مطالعات انقلاب اسلامی»، «تاریخ و تمدن»، «غرب‌شناسی» و «ادبیات اندیشه» است، می‌کوشد زمینه تولید آثاری متقن با جهت‌گیری انتقادی و نوآورانه را در مورد مسائل حوزه‌های یادشده فراهم سازد. اهداف و رویکردهای مطالعاتی این پژوهشکده عبارت است از:

۱. شناخت و بازپیرایی موارث مکتوب علمی، اسلامی در حوزه تاریخ، تمدن، فضا، هنر ایران و اسلام؛

۲. ریشه‌ریزه، تحولات، مبانی و مسائل تمدن، فرهنگ و هنر اسلامی ایرانی؛

۳. تحلیل، بازسازی کاست‌های دیرین، آسیب‌شناسی وضعیت کنونی و بررسی چشم‌انداز و چالش‌های آن فرهنگ و تمدن اسلامی و ارائه راه‌کارهای شایسته جهت احیا و ارتقای فرهنگ و هنر اسلامی ایرانی و تعمیق پیوند نسل امروز با آن؛

۴. بررسی و تبیین نظری پیشینه، مبانی، اهداف و فرایند تحقق انقلاب اسلامی و مطالعه و بازشناسی مسائل و موانع انقلاب و راه‌های تحکیم اصول و توسعه آرمان‌ها و ارزش‌های متعالی آن و معرزه‌زدایی طبقات اجتماعی در قبال تازش فکری - فرهنگی بیگانگان؛

۵. بازشناسی ماهیت و مؤلفه‌های فکر و فرهنگ، غنای و نقد و ارزیابی علمی دستاوردهای تمدن جدید، بررسی راه‌های توسعه، تازش اسلامی و طرق اصطیاد عناصر انسانی و عقلانی فرهنگ و تمدن دیگر ملل؛

۶. نقد آثار منتشره و آرای مطرح‌شده در حوزه‌های مطالعاتی در دسترس.

نوشتار حاضر که نتیجه تلاش علمی محقق ارجمند، جناب آقای احمد شاکری در گروه ادبیات اندیشه پژوهشکده فرهنگ و مطالعات اجتماعی است، به موضوع «فلسفه داستان داستان» می‌پردازد.

احمد شاکری نویسنده، منتقد و پژوهشگر ادبی در طول دو دهه، بیشترین تولیدات ادبی و نظری خود را به حوزه ادبیات داستانی دفاع مقدس اختصاص داده

است. از او تاکنون چهار مجموعه نقد، چهار مجموعه داستان، سه رمان و داستان بلند و چهار پژوهش ادبی به چاپ رسیده است. «جستاری در اصطلاح‌شناسی و مبانی ادبیات داستانی دفاع مقدس» از این پژوهشگر، که توسط پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی به چاپ رسید، در چهاردهمین جشنواره قلم زرین، هفدهمین دوره کتاب سال دفاع مقدس، هجدهمین دوره کتاب سال حوزه علمیه و دومین دوره نشان علمی دهخدا به‌عنوان پژوهش ادبی برگزیده سال مورد تقدیر قرار گرفت.

فلسفه مضاف، علم نوپدید است که تاریخچه آن در مطالعات فلسفی در کشورمان به دو دهه پیش بازمی‌گردد. ادبیات داستانی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین انواع ادبی نوپهور در کشورمان که عمری قریب به صد سال دارد، همواره خاستگاه تحولات فکری و تأثیر و تأثر متقابل اجتماعی بوده است. با پیروزی انقلاب اسلامی و ظهور دوره جدیدی در ادبیات داستانی، مسئله نظریه‌پردازی بومی در این حوزه به‌عنوان مدخل اصیل مطرح شد. پرسش از چیستی و کارکرد ادبیات داستانی مطلق انقلاب اسلامی و مؤلفه‌های آن ضرورتی بی‌تردید را ترسیم می‌کرد که بدون آن، اصلیت و استقلال ادبیات داستانی ایران از بن‌مایه‌های فکری و معرفتی غرب امکان‌پذیر نمی‌نمود. مقدمه این تئوری‌پردازی ورود به حوزه فلسفه مضاف ادبیات و پرسش از چیستی و تبیین ماهوی این مقوله است. با وجود ابتدای مسائل پرسش‌برانگیز در حوزه نظریه‌پردازی و نقد ادبیات داستانی بر این مقوله، اندک آثار پژوهشی موجود در این زمینه و ترجمه‌ای بود و پژوهش بومی مستقلی براساس مبانی فلسفه اسلامی و با نگاهی بر تجربه ادبیات داستانی پس از انقلاب اسلامی درباره فلسفه داستان انجام نگرفته است. نتایج این پژوهش که روش‌شناسی بحث از فلسفه داستان و پیش‌نیازهای نظری آن و همچنین زبان متناسب با اصطلاحات فلسفی و نحوه کاربست آن در پژوهش داستانی، خود از جمله موارد فزاینده صعوبت کار بود. کتاب حاضر، اولین کتاب در نوع خود در این حوزه است و در آن تلاش شده است رویکرد فلسفه مضاف به داستان به‌عنوان روشی در مطالعه عمیق داستان و تأمین مقدمات تولید نظریه ادبی انقلاب اسلامی تأمین شود.